

ABD NİÇİN “İLİMLİ İSLAM” PEŞİNDE?

Jeopolitik Dergisi, Eylül 2007

Yıldırım Koç¹

ABD'nin önde gelen düşünce üretme merkezlerinden RAND Corporation, ABD Hava Kuvvetleri için 2007 Ağustos'unda yeni bir rapor yayımladı: **Yeni Bir İşbölümü, Irak'ın Ötesinde Amerika'nın Güvenlik Sorunlarıyla Başetme**². Bu raporda, ABD'nin karşı karşıya bulunduğu sorunlar inceleniyor ve değerlendiriliyor. Yazarlar, Soğuk Savaş'tan sonra, Soğuk Savaş sonrası dönemin yaşandığını; günümüzde ise Soğuk Savaş Sonrası Sonrasından söz etmek gerektiğini belirterek, ABD'nin çıkarları açısından bu dönemde üç temel sorun kaynağı sıralıyorlar.

ABD'nin çıkarları açısından tehdit oluşturan birinci etmen, “terörist ve isyancı gruplar.” İkincisi, Kuzey Kore ve İran gibi, nükleer silah edinme kararlılığında gözükken devletler. Üçüncüsü ise, “Asya'daki askeri rekabet” başlığı altında Çin Halk Cumhuriyeti.

Yazarlar, “terörist ve isyancı gruplar” tarafından öldürme aracı olarak kullanılabilen araçların (güçlü patlayıcılardan biyolojik ve kimyasal silahlara ve hatta nükleer silahlara kadar uzanan bir dizi araç) küçük gruplara binlerce kişiyi öldürme gücü sağladığına değiniyorlar. Daha sonra da, “İslamiyetin militanca yorumu”nu yeni şiddet araçlarında kullanan El Kaide ve bağlantılı diğer grupların önemli bir tehdit oluşturduğuna değiniyorlar.

Radikal İslamcı gruplar ABD için gerçekten bir tehdit oluşturuyor mu? Yoksa 11 Eylül, Afganistan'a saldırarak ve işgal ederek, Büyük Ortadoğu Projesi'nde önemli bir mevzi elde edilebilmesi için CIA veya MOSSAD tarafından tezgahlanan bir oyun muydu? Usame bin Ladin'i ve onun gibi binlercesini CIA yetiştirmede mi?

ABD, 11 Eylül saldırısından yararlanarak ve bu saldırıyı gerekçe olarak kullanarak Afganistan'a saldırdı. Ancak, ABD'nin “radikal İslam” diye bir sorunu da var.

İslamcı örgütler, Rus İhtilali'nden sonra 1918-1920 döneminde komünistlerle işbirliği yaptı. Bu işbirliği özellikle Endonezya'da başarılı oldu. Ancak, 1921 yılında bu politika değişti ve ittifak dağıldı. Daha sonra ise İslamcı örgütlerin genel çizgisi, anti-komünist cephede ittifak ve işbirliğiydi.

Bu ittifakta ilk gedik, 1979 yılında İran'da şii radikal İslamcılarının işbaşına gelmesiyle açıldı. Ancak, bu gelişimin diğer mezheplerden radikal İslamcılar üzerindeki etkisi sınırlı kaldı. İslamcılar, 1979 yılı sonunda Afganistan'ı işgal eden Sovyetler Birliği'ne karşı ABD desteğiyle savaşmayı tercih ettiler.

Afganistan deneyimi, radikal İslamcı hareketler açısından yeni bir dönemin başlangıcı oldu. 1982-1992 döneminde Ortadoğu, Kuzey ve Doğu Afrika, Orta Asya ve Uzak Doğu'daki 43 ülkeden yaklaşık 35 bin radikal İslamcı, Afganistan'da Sovyetler Birliği'ne karşı savaştı. Pakistan'daki medreselerde eğitim gören yabancılarla birlikte bu sayı 100 bini aştı. Böylece, farklı ülkelerden 100 binin üzerindeki radikal İslamcı birbiriyle tanıştı, birlikte eğitimden geçti, birlikte savaştı. Bu deneyim Bosna'da ve Çeçenistan'da da farklı boyut ve biçimlerde sürdü. Radikal İslamcılar çağdaş teknolojiyi kullanarak birbirleriyle internet üzerinde haberleştiler. Bu ilişkiler, merkezi bir yapıya bağlı hiyerarşik ve birbiriyle sürekli bağlantıya dayalı örgüt yapılarını da değiştirdi. Belirli bir eylem için bir araya gelen ve doğrudan örgütsel ilişkileri bu

¹ ODTÜ İktisat Bölümü Ek Zamanlı Öğretim Görevlisi ve Türkiye YOL-İŞ Sendikası Eğitim Dairesi Başkanı

² Hoehn, A.R. ve diğerleri, **A New Division of Labor, Meeting America's Security Challenges Beyond Iraq**, Rand Project Air Force, 2007.

eylemle sınırlı kalan yapılanmalar ortaya çıktı Bu ise, geleneksel örgütlerle uğraşmaya alışmış güvenlik güçleri için önemli sorunlar yarattı.

ABD'nin İsrail'e verdiği destek, ABD politikalarının sonucunda ortaya çıkan yoksulluk, anti-demokratik sistemler ve bazen katliamlar, İslamcı hareketlerin ABD'ye karşı olan tavrının değişmesinde etkili oldu. 1982 yılında Güney Lübnan'ı işgal eden İsrail'in Sabra ve Şatilla kamplarında gerçekleştirdiği katliam, bu tavır değişikliğinde önemli rol oynadı. 1980'li yıllarda ABD'nin dış temsilciliklerine yönelik saldırılar ABD'ye önemli kayıplara mal olmaya başladı. Sovyetler Birliği'nin yıkılışı radikal İslamcı gruplarla ABD arasındaki ittifakı da gereksiz kıldı.

Radikal İslamcı gruplar, 1993 yılında ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'nin garajında patlattıkları bombayla, ABD'ye ABD'de savaş açtılar. Aralarında Usame bin Ladin'in de bulunduğu bazı kişilerin 1998 yılı Şubat ayında yayınladıkları fetvada, "sivil yada asker, Amerikalıların ve müttefiklerinin öldürülmesinin her Müslüman'ın bireysel görevi" olduğu belirtildi. Bu açılardan bakıldığında, 11 Eylül 2001 saldırısı gerçekten önemlidir.

Radikal İslamcı gruplar, çok basit saldırı araçlarıyla ve (bir ABD'li yetkilinin belirttiğine göre) bir tankın maliyetinden daha düşük bir masrafla, ABD'de üç önemli hedefe saldırdılar ve 1941 yılında Pearl Harbour'da ABD donanmasına saldıran Japonların yol açtığı insan kaybindan daha fazla sayıda insanın ölümüne yol açtılar. İkiz kuleler, emperyalist Amerika'nın ekonomik tahakküm ve sömürsünün, Pentagon ise askeri saldırganlığının simgesi idi. Beyaz Saray'a (siyasi merkeze) yönelen dördüncü uçak ise bir biçimde düşürüldü.

ABD emperyalistleri ABD tarihinde ülke dışında 250 dolayında askeri operasyon gerçekleştirdiler. Ancak ABD kendi topraklarında savaş yaşamadı. Sıradan bir Amerikalı için, ABD sınırlarının içi "güvenli bölge"dir. Radikal İslamcıların ABD'de 1993 ve 11 Eylül 2001 saldırıları bu inancı yıktı.

ABD emperyalizmi, 1979 sonrasında ve özellikle Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra güçlenen radikal İslamcı hareketlerden çekinmektedir. Amerikalıların bu konuda hazırladığı raporlar okunduğunda, vurgulanan en önemli noktalardan biri, Soğuk Savaş döneminde devletlerin karşı karşıya bulunmasının, çelişkilerin tırmanmasının önünde önemli bir engel oluşturduğudur. El Kaide gibi terörist gruplarla ilişkilerde bu tür bir engel yoktur. Nitekim, Soğuk Savaş döneminde taraflar, bir diğerrinin ülkesinde "terör" olarak nitelendirilebilecek eylem yapmamışlardır.

ABD emperyalizminin günümüzdeki hedefi, Büyük veya Genişletilmiş Ortadoğu olarak nitelendirilen ve halklarının büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde kendi çıkarları doğrultusunda siyasi ve askeri düzenlemeler yaparak, ekonomik sömürsünü pekiştirmek ve yeni küresel güçlere karşı konumunu güçlendirmektir.

ABD, Soğuk Savaş döneminde kapitalist sistemin tek sözcüsü konumundaydı. 1960'larda bazı Avrupa ülkelerinin yaptığı çıkışlar, bu ittifakın bozulmasına ve ABD önderliğinin zayıflamasına yol açmıyordu. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından bir süre ABD'nin dünya hakimiyeti yaşandı. Ancak, 1990'ların sonlarına doğru, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu ve Avrupa Birliği de birer küresel aktör olma çabalarını yoğunlaştırdılar.

Bu nitelikteki gelişmeler, ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi'nin daha da büyük bir önem kazanmasına yol açtı. Bu süreçte ABD'nin en önemli rakibi, radikal İslamcı hareketler oldu. Bu ülkelerde anti-emperyalist ve/veya ulusalcı hareketler henüz büyük bir direniş örgütleyebilecek güçte değildir. Ayrıca, bu hareketlerin kullandıkları yöntemler ABD'ye büyük bir zarar da vermemektedir. Ancak, radikal İslamcı hareketler, neler yapabileceklerini ABD'de ve diğer bazı ülkelerde göstermişlerdir.

Bu koşullarda, radikal İslamcı hareketlere alternatif bir hareketin geliştirilmesi, ABD emperyalizminin çıkarları açısından zorunlu oldu. Amaçlanan, radikal İslamcıların elindeki para olanaklarıyla ve bu kesimlerin örgütlülükleriyle baş edebilecek ılımlı İslamcıların geliştirilmesi ve güçlendirilmesidir.

Bu konudaki tartışmalar ve çalışmalar ABD'de uzunca bir süredir devam etmektedir. CIA ile bağlantılı bir yapılanma olan RAND Corporation tarafından 2007 yılında yayımlanan bir araştırma, bu doğrultudaki çabaların daha sistemli hale getirilmesini önermektedir. A.Rabasa ve diğerleri tarafından hazırlanan "**İlimli Müslüman Ağlarının İnşası**"³ raporunda, Soğuk Savaş döneminde düşman ülkelerde rejim karşıtı örgütlenmelerin inşası deneyiminden hareketle, radikal İslamcı örgütlere karşı ılımlı Müslümanların örgütlenmesine çeşitli biçimlerde yardımcı olunması savunulmaktadır. Bu uygulama zaten uzunca bir süredir devam etmektedir. Bu çabaların en yoğun biçimde sürdürüldüğü ülke ise Türkiye'dir.

İstiklal Savaşımız sırasında emperyalist güçler Halife ve yandaşlarını rahatça kullanmıştı. İngilizler, Arabistan'da İslamcılarla işbirliği yaptılar. Soğuk Savaş yıllarında, İslamcıların radikali de, ılımlısı da ABD'nin potansiyel müttefikiydi. Soğuk Savaş Sonrası dönemin de sona ermesiyle dünyada yeni küresel güç odakları oluştuğça ve radikal İslamcı örgütlenmeler eski ittifakı bozunca, ABD emperyalistlerinin "ılımlı İslam" (Humeyni'nin ifadesiyle, "Amerikan İslamı") yaratma çabaları yoğunlaştı. Türkiye, bu noktada büyük önem kazandı.

Türkiye'nin önemli olmasının diğer bir nedeni ise, Büyük Ortadoğu Projesi'nde askeri üsler açısından en uygun konumda olmasıdır. Türkiye'de ABD emperyalistleriyle yakın işbirliğini yapmaya en uygun akım ise, "ılımlı İslamcı" hareketlerdir.

"İlimli İslam" projesi, Amerikan emperyalizminin yeni dönemdeki en önemli silahlarından biridir. Bir yazarın ifadesiyle, "ABD eğer medeniyetlerin çatışması tehlikesini önlemek istiyorsa, İslam dünyasında itibarlı bir ortağa ihtiyaç duymaktadır." Nazik bir biçimde "ortak" olarak nitelenen bu uşağın Türkiye olmaması için gereken tüm çaba gösterilmelidir.

---

³ Rabasa, A. ve diğerleri, **Building Moderate Muslim Networks**, Rand Corporation, 2007.